

Jak obywatele mogą wpływać na demokratyczne procesy decyzyjne? Jak włączyć ich do bezpośredniego kształtowania sfery publicznej? Jak sprawić, by ich głos był nie tylko słyszalny, lecz także znaczący? Teoria demokracji deliberatywnej odpowiada na pytanie o to, w jaki sposób należy prowadzić dialog, za pomocą którego można istotnie zmieniać życie publiczne. Ta osadzona na gruncie filozofii politycznej koncepcja dostarcza normatywnych kryteriów transformacji dyskursu publicznego w kierunku szerokiej inkluzji obywateli.

Projekt „Deliberacja jako legitymizacja publiczna. Teoria demokracji Jane J. Mansbridge” ma na celu wykazanie, że deliberacja konstytuuje publiczną legitymizację demokratycznych procesów decyzyjnych. Jednak w zależności od swojej formy, chcąc zapewniać właściwe uzasadnienia, musi uwzględniać różnorodne kompetencje dyskursywne partycypujących w niej podmiotów. Argumentacja na rzecz tego stanowiska zostanie zaprezentowana zgodnie z rozwojem teorii demokracji deliberatywnej w ujęciu Jane J. Mansbridge, pozostającej jedną z najistotniejszych badaczek tegoż nurtu oraz autorką fundamentalnych założeń teorii, a której dorobek jest w Polsce stosunkowo nieznan. Jednym z kluczowych zadań tego projektu na gruncie systematyzacji teorii jest zatem dokonanie szczegółowej analizy poglądów Mansbridge w świetle własnej propozycji normatywnych schematów deliberacji.

Celem procesu deliberacji jest dostarczenie odpowiednich uzasadnień publicznych wytyczających funkcje legitymizacyjne tej formy demokracji partycypacyjnej. Jednak z uwagi na fakt, że zarówno typy wypowiedzi kształtujących dyskurs, jak i rodzaje interesów będące jego bezpośrednim przedmiotem mogą się znacząco różnić, należy sformułować kryteria umożliwiające zaklasyfikowanie określonego rodzaju procesów deliberacji do normatywnego modelu szczególnego.

Niniejszy projekt umożliwia założenie normatywnych ram deliberacji, a zatem pomaga w systematyzacji i interpretacji rozwoju teorii, wykazując także, że teoria demokracji deliberatywnej dostarcza heteronomicznego modelu uzasadniania demokratycznych procesów decyzyjnych. Co więcej, szerokorozumiana deliberacja może mieć swój udział w rozwiązywaniu istniejących konfliktów społecznych poprzez zarówno strukturyzację natury konfliktów interesów, jak i wypracowywanie ich konsensualnych rozwiązań. Analiza tej szczególnej formy dyskursu publicznego może być zatem postrzegana jako środek do promowania równości rozumianej jako wzajemnego szacunku partycypujących w niej podmiotów.

W ramach projektu zaproponowane zostaną cztery normatywne schematy deliberacji odpowiadające założeniom prezentowanym na różnych etapach rozwoju teorii Jane J. Mansbridge. Kryteria systematyzacji procesów deliberacji w ramach badanych ujęć pozwalają na wyartykułowanie zasadniczych różnic pomiędzy poszczególnymi typami dyskursu. Schemat klasyczny zakorzeniony w idei rozumu publicznego determinuje kryteria argumentacji nad interesem wspólnym obywateli w warunkach ich bezpośredniego kontaktu i bezwzględnej równości. Schemat narracyjny umożliwia, poprzez włączanie pozadeliberatywnych, a zatem nieodnoszących się do formułowanych racji publicznych elementów przekraczających dyskurs argumentacyjny, na transformację tożsamości deliberujących podmiotów. Jednocześnie postulat bezwzględnej równości ulega transformacji na rzecz wyrównywania szans mniej uprzywilejowanym podmiotom partycypującym w deliberacji. Schemat refleksyjny poprzez inkluzję interesów własnych obywateli pozwala na krytyczną analizę polityki publicznej oraz wytycza granice deliberatywnych negocjacji. Schemat systemowy określa warunki deliberacji między obywatelami a instytucjami, a także między samymi instytucjami.

Analiza szczegółowych modeli oraz strukturyzacja schematów według normatywnych schematów pozwala w konsekwencji na postawienie pytania o to, czy teoria demokracji deliberatywnej w dalszym ciągu dostarcza jednego, spójnego modelu demokracji, czy też z uwagi na różnorodność pełnionych przez nią funkcji oraz zaawansowany stopień rozwoju opisującej jej teorii należałoby ją raczej rozumieć jako klasę odrębnych modeli uzasadnień legitymizujących demokratyczne procesy decyzyjne.